

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРИБУТКУ

Прибуток є основним критерієм ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання, від величини отриманого оподаткованого прибутку залежить сума надходжень до бюджету у вигляді податку на прибуток підприємства. Прийняття Податкового кодексу України стало визначальним кроком реформування законодавчої бази в частині зближення методик визначення бухгалтерського та податкового прибутку, усунення економічно необґрунтованих розбіжностей між податковим законодавством та національними стандартами бухгалтерського обліку. Але процес вдосконалення ще триває, що потребує подальших наукових досліджень.

Порядок формування прибутку залежить значною мірою від специфіки процесу виробництва та виду діяльності. Це обумовлює необхідність акцентування уваги на якісних критеріях прибутку як індекатора ефективності діяльності.

Якість прибутку - це характеристика чинників формування показників фінансових результатів, що мають і не мають кількісного виміру, обумовлених управлінськими рішеннями в області маркетингу, виробничого та фінансового менеджменту і які зачіпають операційну, інвестиційну та фінансову діяльність. Практична цінність аналізу якості прибутку полягає у правильній оцінці тенденцій формування прибутку як показника ефективності, джерела фінансування потреб розширеного відтворення та виплати доходів власникам, що одночасно дозволяє пов'язати рівень фінансових результатів з якістю управління. Оцінка якості прибутку дає можливість користувачам бухгалтерської звітності проводити порівняльний аналіз діяльності різних підприємств з урахуванням факторів формування прибутку, а фінансовим менеджерам приймати обґрунтовані управлінські рішення, використовувати результати аналізу якості прибутку в прогнозуванні фінансових результатів.

Мета та цілі управління якістю прибутку визначають стратегію розвитку підприємства, основним завданням якої є:

- 1) інноватизація виробництва та якісно нові зміни шляхом розподілу ресурсів;
- 2) пристосування до зовнішнього середовища;
- 3) внутрішньої координації;
- 4) передбачення у майбутньому змін у діяльності.

Це основний напрям зростання економічної ефективності підприємства, оскільки чим вищий рівень інноватизації виробництва та краща система його організації та управління, тим вищу якість прибутку отримає підприємство. На цій основі розробляються завдання, визначаються основні напрями та шляхи розв'язання цих завдань, необхідні ресурси й джерела їхнього забезпечення, встановлюється контроль за їх виконанням, що потребує створення необхідних економічних та інших умов у сфері управління.

Підхід до управління якістю прибутку підприємства включає головну мету й основні принципи:

- комплексний аналіз;
- методи й моделі;
- організаційні й економічні засади;
- урахування зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку підприємства з позиції формування якісного прибутку.

Управління прибутком безпосередньо спрямоване на зростання економічної ефективності розвитку виробництва, яке приведе до стійкого зростання ринкової вартості підприємства. Стратегія управління якістю прибутку є важливим елементом фінансової стратегії, яка базується на:

- процесах інноватизації виробництва;
- урахуває зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах;
- є основним напрямом зростання економічної ефективності підприємства.

Така стратегія дозволяє забезпечити збільшення нових інвестиційних ресурсів і рівня економічної безпеки підприємства. В основі управління якістю прибутку лежить стратегічне планування прибутку і його якості. У свою чергу, стратегічне планування через реалізацію маркетингових підходів максимально враховує розмір зовнішніх споживчих потреб, а через розвиток соціально-економічних відносин вирішує проблему мотивації робітників підприємства, узгодження інтересів власників і найманих працівників, дотримання та підвищення соціальних стандартів на підприємстві. Якість прибутку охоплює не тільки етап формування прибутку, а також етапи розподілу й використання прибутку, оскільки характеризує операційний, інвестиційний і фінансовий прибутки. Для визначення рівня якості операційного прибутку потрібно розробити відповідні ознаки. Необхідно враховувати, що висока і низька якість стосуються операційного, інвестиційного й фінансового прибутків підприємства. Ураховуючи, що підприємства займаються різноманітною діяльністю: операційною, фінансовою, інвестиційною, то, з точки зору стабільності подальшого розвитку, найбільш перспективним є прибуток від основної діяльності. Якщо прибуток від основної діяльності не переважає серед джерел прибутку, можна говорити про низьку якість прибутку даного підприємства. Тому співвідношення прибутку від операційної діяльності до загального фінансового результату підприємства від звичайної діяльності, свідчить про стабільність роботи і якість прибутку.

Якість прибутку визначається її цінністю і кількісно вимірюється відношенням прибутку від операційної діяльності до загального фінансового результату від звичайної діяльності підприємства. Чим вище це співвідношення, тим вища якість прибутку й навпаки. Одночасно цей показник можна використовувати як критерій оптимізації фінансового стану підприємства. Проведені дослідження складових фінансового результату від звичайної діяльності на підприємствах дозволяють зробити висновок про фактори, що впливають на зміну якості прибутку. Мета оцінки якості прибутку полягає в тому, щоб визначити оптимальне формування та розподіл прибутку підприємства й на цій основі забезпечити:

- раціональність джерел фінансування розвитку виробництва;
- інноватизацію підприємства;

- поточну й стратегічну конкурентоспроможність підприємства.

Якісний розподіл прибутку передбачає оптимальне співвідношення реінвестування прибутку та його використання на споживання. Якість прибутку свідчить, що чим вищий рівень інноватизації виробництва й краща система його організації та управління, тим вищою за інших рівних умов буде якість прибутку.

Таким чином, нові підходи до управління прибутком підприємства дозволяють більш повно визначити його якісні складові, що сприятиме реалізації високоефективної конкурентоспроможної стратегії розвитку підприємства.

Методика управління якістю прибутку підприємства розглядається як процес, оскільки представляє собою сукупність безперервних взаємопов'язаних дій. Ці дії, кожна з яких є процесом, називають управлінськими функціями. Зміст кожної функції управління визначається специфікою завдань, які розв'язуються в конкретній функції. Якість прибутку, як економічна категорія та чинник економічної безпеки будь-якого підприємства, є об'єктом управління. Процес управління якістю прибутку здійснюється шляхом реалізації функцій:

- планування;
- прогнозування;
- аналізу;
- організації;
- мотивації;
- контролю.

Однією з найважливіших методик управління є планування. Планування представляє собою неперервний процес підготовки рішень, направлених на досягнення цілей управління у сфері якості та конкурентоздатності.

Передумовою планування є прогнозування, що являє собою виявлення тенденцій розвитку підприємства в майбутньому, а також шляхів розвитку та термінів їх здійснення. Прогнози будуються відповідно до мети, яка використовується як основа в операціях планування.

Формування прибутку підприємства здійснюється в процесі операційної діяльності, що є головним компонентом усієї господарської діяльності та головною метою його функціонування. Основними чинниками впливу на формування величини та якості операційного прибутку є:

- обсяги та структура виробництва;
- обсяги реалізації;
- витрати;
- ціна;
- собівартість.

Здійснення операційної діяльності пов'язано з капіталом, що вже інвестований в цей процес, у той же час як інвестування капіталу є предметом інвестиційної та фінансової діяльності.

Головним напрямом зростання прибутку є забезпечення підприємства необхідним обсягом капіталом з зовнішніх джерел на найбільш вигідних умовах та обґрунтування співвідношення власних і залучених коштів. Залучення додаткового капіталу із зовнішніх джерел збільшує суму операційних доходів, а зниження вартості залученого капіталу дозволяє підприємству знизити рівень операційних

витрат. Таким чином, формування прибутку в процесі фінансової діяльності опосередковується додатковим формуванням операційного прибутку. Рівень додатково сформованого в процесі фінансової діяльності операційного прибутку характеризується різницею між рівнем рентабельності операційних активів і рівнем вартості додатково залученого капіталу.

В бухгалтерському обліку прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів діяльності, шляхом визначення фінансового результату від:

- реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тобто діяльності, яка є метою створення даного підприємства;
- інших операційних доходів;
- інших фінансових доходів;
- інших доходів;
- надзвичайних доходів.

Таким чином, процес визначення прибутку чи збитку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) складається з двох етапів. На першому етапі визначається дохід від реалізації продукції (товарів, робіт чи послуг), який зменшується на суму податку на додану вартість (акцизного збору). На другому етапі чистий дохід, тобто дохід за мінусом ПДВ (акцизного збору), списується на фінансовий результат. Потім на фінансовий результат списується собівартість реалізованої готової продукції (товарів, робіт і послуг), адміністративні витрати, витрати на збут та нараховані податки. Різниця між чистим доходом і перерахованими вище затратами буде складати нерозподілений прибуток, або непокриті збитки.